

Zitierhinweis

Čornejová, Ivana: Rezension über: Patrizio Foresta, „Wie ein Apostel Deutschlands“. Apostolat, Obrigkeit und jesuitisches Selbstverständnis am Beispiel des Petrus Canisius (1543–1570), Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2016, in: Český časopis historický, 2017, 2, S. 522–523, DOI: 10.15463/rec.864841400

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a–63a UrhG) zulässig.

vzniku jeho díla dostalo oživení, kritické edice a vědeckého výkladu. Skutečnost, že edice Bartoliniho díla je opatřena úvodem, komentářem a rejstříkem v latině, zatímco monografie má souhrn v němčině, francouzštině a angličtině, jsou obě knihy dokořán otevřeny dalšímu mezinárodnímu bádání. Bude možno jich využít jak při výzkumu mezinárodních vztahů, diplomacie a cestování, tak i při srovnávacím studiu humanistické kultury.

Jaroslav Pánek

Patrizio FORESTA

„Wie ein Apostel Deutschlands“. Apostolat, Obrigkeit und jesuitisches Selbstverständnis am Beispiel des Petrus Canisius (1543–1570)

(= Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte Mainz, Abteilung für Abendländische Religionsgeschichte, hg. Irene Dingel, Bd. 239)
Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 2016, 528 s., ISBN 978-3-525-10100-1, ISSN 0537-7919.

O jezuitském pateru Canisiovi byly sepsány stovky prací, odborných, populárních, apologetických, hagiografických i populárně pokleslých. Památka tohoto jezuitského světce byla oživena především v roce 1997, kdy se připomínalo čtyřsté výročí jeho úmrtí. Snad se i toto jubileum stalo Patriziu Forestovi pobídkou k výzkumnému zaujetí životem a dílem Petra Canisia. Autor se Canisiovi věnoval už v magisterské práci na římské univerzitě Sapienza, poté svůj výzkum prohloubil v doktorské práci na Univerzitě Johanna Wolfganga Goetha ve Frankfurtu nad Mohanem. Přepřacováním disertace vznikla kniha, v níž Foresta předložil výsledky svého bádání veřejnosti. (V příloze práce seznamuje autor také s činností nizozemských a holandských vědců, kteří se v současné době zabývají široce koncipovaným výzkumným záměrem s názvem *Canisius Project*. Jeho hlavním cílem je především moderní zpřístupnění celé dochované Canisiovy korespondence.)

Jak už název díla vypovídá, autor se soustředil na analýzu Canisiova působení v Říši v letech nedlouho po vstupu do řádu a na jezuitské pojetí apoštolského poslání. Zjednodušeně řečeno: je oprávněné nazývat prvního německého člena Tovaryšstva Ježíšova „apoštolem“ a v čem spočívá, v čem je zvláštní sebehodnocení, sebe prezentace tohoto řádu v úvodních desetiletích jeho existence? V úvodních kapitolách se Foresta podrobně zabývá právě jezuitským pojetím novodobého apoštolátu, který vyplýval především ze základů jezuitské spirituality. Působení všech těchto nových apoštolů (nebyl to jen Canisius, ale i jeho starší druzi Faber, Jay či Bobadilla) dost úzce záviselo i na jejich vztazích se světskou a duchovní vrchností, ovšem rozhodně nesměli světské moci podléhat, počínat si jako „agenti státu“. Tím spíše, že přicházeli do zemí rozpolcených náboženským štěpením na prahu éry konfesionalizace. Kde jinde by to mohlo být tehdy patrné, než v Říši, která Petru Canisiovi skýtala nepřeborné podmínky k jeho apoštolskému působení. Hlavní principy takové činnosti popsal už Jeroným Nadal.¹ Nabádal k prožívání prvotního způsobu života

1 Foresta užívá moderní německé edice Nadalovy práce: Jerónimo NADAL SJ, *Die apostolische Dienste der Gesellschaft Jesu nach der „Formula Instituti“*, hg. Josef Sterli SJ, Frankfurt 1981.

a práce Kristových druhů a to nejen při misionářských cestách po Zamoří, ale i uvnitř křesťanského světa.

V dalších pasážích knihy potom Foresta podrobně rozebírá Canisiův život po vstupu do řádu (pobyty na Apeninském poloostrově a na Sicílii) do složení čtvrtých slavných slibů a líčí přípravu jeho stěžejního díla *Summa doctrinae christianae*. Značný význam autor právem přikládá Canisiovu povolání do Ingolstadtu poté, co se bavorský vévoda rozhodl reformovat zdejší univerzitu podle katolických principů. A zde se dle všeho zrodila také Canisiova „městská strategie“: Byla to koncepce práce Societatis ve městech prostřednictvím misijního úsilí, při současném pronikání na stávající univerzity, resp. prostřednictvím zakládání nových vysokých učení, která by byla plně ve správě Tovaryšstva.

Dalším Canisiovým důležitým bodem na této rekatolizační cestě se stala Praha. Patrizio Foresta se věnuje příchodu jezuitů do hlavního města českého království velmi podrobně na podkladě dosud nevyužitých pramenů, především z římského centrálního archivu – Archivum Romanum Societatis Iesu (s. 372–382). V uvedení jezuitů do centra „kacířské země“ vidí autor jeden z vrcholů Canisiovy činnosti v polovině 16. století.

Knihy Patrizia Foresta je pěkným příkladem, jak lze nalézat v nesčetněkrát probádaných tématech nové poznatky, nové objevy, umožněné novým kladením otázek. V podobných případech může vědec zvolit dvojí cestu – buďto dohledávat jednotliviny a další podrobnosti ve známých pramenech, jichž pro raný novověk není tak nepřehledné množství, nebo proměnit optiku nazírání. Foresta úspěšně zvolil vyváženou kombinaci obou těchto cest. Podařilo se mu vyvarovat se nebezpečí, před kterými varoval již Pierre Bourdieu:² dopouštět se zjednodušení při analýze historického působení náboženských idejí, akceptovat iluzi absolutní autonomie, která pojímá náboženské poselství jako spontánně zrozený produkt vnuknutí. Tedy zjednodušeně řečeno – autor se snaží usilovat o proniknutí k podstatě jevů s pochopením pro záležitosti víry, ale oproštěn od pro historiografii zavádějícího hagiografického podtextu. Netřeba dodávat, že u práce vzniklé na německé univerzitě, neudíví velmi podrobný seznam užitých pramenů a odborné literatury.

Ivana Čornejová

Kerstin WEIAND

Herrschaftsbilder und politische Normbildung. Die Darstellung Elisabeths I. im England des 17. Jahrhunderts

(= Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte Mainz, Bd. 236)
Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 2015, 372 s., ISBN 978-3-525-10135-3.

V obecném povědomí je vláda Alžběty I. chápána jako vrchol tudorovských dějin: ve druhé polovině 16. století zažívala Anglie neobyčejně stabilní období plné prosperity, jehož téměř emblematickou postavou je nepřekonatelný William Shakespeare. K alžbětinské kultuře i politice se vrací nejen teatrologové a muzikologové, ale *ad infinitum* roste

2 Foresta cituje německý překlad práce Pierra BOURDIEU, *Das religiöse Feld. Texte zur Ökonomie des Heilsgeschehens*, Konstanz 2000, s. 11 (v recenzované knize na s. 13–14).